

Ulzõ ändaji Em. Štāler, Tuoiniji A. Štāler.

Tuoin adrea: Jelgavā, Annas ielā.

Pikstõt sāl iz

Aigakerrõ "Livli" subsidõb "Akateeminen Heimoklubi" Heistõkõ.

April.

Kuolmõz aigast.

Nei iz kui Kristus
um ylzõ virgtõt kuol-
linsti lõb iza knõ-
sõn, nei iz sãgõd mēg
knõ ūdsõ jelanõs.

Rõml. 6. 4.

Ni teiz um aman Iman Jõva
mõ yl ūd kievad ja ūd je-
lamiz. Ama jemin rujad rauz
jengõbõd tez kievamstiz; siest
ku ne luotõbõd parim tierat
pāl mis nãntõn volks sūr van.
Ka vana rau agist silmad jie-
bõd sieldõks, siest ku ne moi-
jõbõd pierrõ tāla murtõ ja lã-
lamtõ, ku ne sãbõd ūd jelanis
lainõd pāl kandtõt neme lapst
jema kaud pāl. No u um amad
murt vaik kã set mingi, kis ab
tundõks entõ jũs seda ūdstõmõst,
kis nei iz amast piiskist aina
lipkõst ja ama sũrdõ pũdõ yd-
etiz tieb virgõ ja ūdtõ jaudõ
sãzõl jãndõ.

Ur ristõt rauati, kis yl Lejavõ-
tõtarpyvad ab tũdtõ jennõ kül-
tõ... yl ila ilma ylzõ nũzi-
miz. Ne kartabõd, ku siz nãntõn
õc liks aigõ mõtõlõ yl pyvad
pidamiz. No u siz aĩaz, edrõksi-
ji mã ilma ab u iz ama pa-
rim ja ama sieldõ Lejavõtamõd
spredik. Kis maddõn võib parimst
kitõ, yl mãd Lejavõtamõd pidamiz,
ku kerõbist puskud ja edrõmidi
tãudõd pũd? U ama mã ab uo ne-
me sũr laiga pyva kuoda, kus
Jumal iz rõkandõ raukõks ana
armatiz ja ama lõpstnastiz.

Tietõb azõi: siekõks yd ab uo
tãutõt, ku set yl ila um jõvã
mēl. Mēg külõn Jumal jõltõ kie-
vad tũl glãsãs, nãmõ jõgõ pas-
kas Jumal pyva kēpa tēdi, siz
kyl riga taga seda parimtõ
riekkõ sieldõ Lejavõtamõd pyv-
õi pidõ mũdõ ab lã. Siest, ku
sãsõ maddõn um, kus puolõ set
mēg vãntõm, mēg entõ jedsõ
sieldõ nãmõ mingizõks ka mãd-
dõr um jēmõst: raukõks, kis
kãbõd ūd jelanizõs!

Õtõ jelanõst mēg kyl vedlõk-
smõ, Umit kizõm u mēg lepizmõ
entõ sedaigt sãnõ jelanizõka:
U ab volks syzal ja ūldõ pũ-
gõn, võib võlda tykkiz, parimst
võlda? Kien kyl võib võlda miel
pierrõ mãd nõvstõ vãldin, kikra
jelaniz mãdimi? Mēg tãksmõ ja
akõksmõ amast sydãmõst parimiz
jelaniz jũrõ!

Mēg kyl ab tuõdõm vedlõ, ku
Lejavõtamõd uõnzõl im viti ama

ilma klerõks tuõistiz. No Lejavõ-
tamõd jõvemõn um ama ezmõks mãd
sydamõ tulmõst. Set siz, ku rau
vanad patlist tye-tiegud kuolõnã
ja ūd parimist jelaniz mõtkõd
umatõ ylzõ nũzõnd, võib maddõn
andtõt sãdõ luotiks, ku amad ūl-
list azad libõd parim. "Sydarõst
tulbõd tyg mõtkõd." No ku se sang-
dõ ovat jẽb juoksõ paikõl ja
tuõistiz luodõt sydãmõst juoksõ-
bõd jõvad mõtkõd, siz võtõd võib
mist mãd syzal ūz jelaniz ja ūz
jaud.

Puskud ja pũd akõbõd ūd pāl
jelan, ne laskõbõd ensta ylzõ aj-
jõ. U siz maddõn um jēmõst nã-
tõn tagan? Lãmõ nãntõkõks lĩõkst!
"Min sydãmõn um aĩastõmõst sin
pierast, ydõ kabal kitõ, ja tien-
nõs, ja sin nimmõn küljõks vãlda,
nei jõvist kui ta võib ja tie-
dab."

Schaefer pierrõ.

-ccccc-

E I m.

Pierrõmier touvidi, mãd mier nai-
gas muda ja cruzud sizal, mis
lainõ aigõ eitõn, jengid um im-
margautlimizi, tõizad aigadõks vir-
likizi e I m sumari ja munda
kõrd sũrimizi kabali.

Munda kõrd um elmõn syzal buzi-
di, põzagidi, pũ ovdi, kãrmizi, sip-
rikizi ja õgtõ, kui jennõ paldiz
tietõb, ykõ mã nat, liad kãra,
kabal mier vejjõst, ja Königsberga
muzejõs elm kabal kus um piaki
sizalikki syzal.

Ama emin õlmidi liedab Prūsõl,
K u e m a ja Idamã (Vidzemes)
mier naigas, siz Zitsilõs, Latika
ymmar Simeta jũs, ja Spãnõl.

Glukkau jũs, ab kaugõn Dantsigõst
lieutõt elm kabal, kis viediz
20 kg. Amã sũrim elm kabal sma-
ga 6750 gr, mis entõ aĩgal pi-
dist 300,000 saksa markõ tõurõz,
um Berlin mineralõd kabinetõs,
Paldiz sũrd elm kabaldõ ab uatõ
emin nei tõurõd, siest ku ni sã-
bõd piiskist, aienõd sumard chimi-
stõs, kubbõ sulatõt.

Prūsõs, kua ama emin õlmidi um,
õlmõd umat vãlikõ villa; jega ykõ,
kis kuorõb õlmidi, um nãnt, va-
stõ tietõb maksõ, andãmõst jarc
võlikõ õlmõd, kantuurõ, u tegis maka-
samõst vãlikõsõn rentõ õlmõd kuor-
rimiz jedst.

Mingiz kuolm - nēja kyndō aigastō tagiz Dantsigōst Māmōl, sākō Prūf vālikō sai rentō 30,000 saksa markō aigastōs, no Švartsort, Brūsterort, Varniken ja Zassau, fškiz āndist 260,000 saksa markō aigast rentō.

Prūs kōrig Brits āndiz krievō jemanā-kēzarōnKatrinōm tie-ra elnstō serviz.

Mingiz 60 aigast tagiz Kuolka nanas muda syzal sarmā pois liediz eim kabal mingiz zid yī vīd krievō rubil vōstiz jara.

Līvō rāndas tulbōd ārastiz sūrimōd eim kabal aigō.

Eimidi sāv vastō 100,000 kg. aigastōs, siestō sadab 37% mis veiz tuob aigō, 36,5% mis borģōs liedab, ja mā nald kauvōs 26,5%.

Mā mallō kauvōs eimidi liedab punlikist rāda sydud syzal ja tōvas mā nallō: uolōd, pāz kabal, jōugō ja vālda sūm syzal. Ne kuozōd umat d i j vium aigiz vond pāgin kuozis mā pindas.

Kuolkas um ka mō. nald eīdōt eimidi Kādōks - ydōks kymdō aigastō tagiz Kuolka Pōzō (Krimfā) perimiez par eīts ūd moipaikas mā mien grāvidi kāvam. Ūdōn grāv kāvaji ōdigist jūs vōtiz kabatst pyv tād eimidi ja kyziz, mis ōlziat kivid ne vellid. Munt kārānd rauz teitō laigad silmad ja rupikist pakand ūd grāv naiģō eimidi votsōm. Tuozis vāzōl vol ūz grāv mādō tāv. Kārānd um piskiz mier naigast yd klm. ja sūr mier naigast kaks klm. kaugōn.

Eimī kui puol amsti eimist, mis sāv sādōt. rānda naigast, mierstō ja mā naldō, lāh sautōbōks ja chimist azad pierast lak ja pernits.

Eimsō um eitōr ōl, piskidi ja selji ku asfalt āb sulliji āza. Eim sulub ku 287 grādō kiebi, palab sieldi tul-kōks, ja āndab pallōs lālamt kar-ōs. Ūrōs villiz ārōn pāl āndab elektribōs, miks pierast griekō kielsō sāv nuttōt - elektronōks. - Sulub rāz alko-hol ja kievamōd ōlīōd sizal, kietōt zalpētōr appōmōs la-gub pulverōks, kāgin kietini zalpētōr appōmōs āndab eim appōmōst. Tūgiji zalpētōr appōmōz tieb eimō vāiniji pī-skōks, ja kūijō eimō destil-lōh siz sōmō eim - vieca, eim - appōmōst, eim - ōlīō ja eim - kampōrtō. Mualikist punist piskō mis siz pālō jēb, nu-tab kalfonōks (calphonium suc-cini). Ku kalfontō siegab tu-

pāl kietōs lina ōlīōks ja ter-pōntin ōlīōks sāmō -pernitsō.

Eim ōl (oleum succini aetherum) pilōb vied pālō, vied sizal āb sul, no sulub sieldōs alkoholōs ja eitōrōs, ku um 130 grādō kie-bō, ku ōgt sāv jūrō jēb musli-kiks. Eim appōmōz um luomōd la-jas ja ka pāgin taimōd (stādōd) Nūzōn um eim -Kāgin, Kāgin tagi au pū pīskōst, nuttōt eim -mōtsa pūsti. Finites succinifer, piga sol-i, meme mād kūzō, Pimas strobli-nus ja mūdi. Ama enir kyl ydatō t ū ja pū sugstō.

L i v ō d akkōbōd enir lykkōm, Līvōd Y. V. jaggōn um 80 nōtkōm-tō. Jag jūsō um jemanōd komite, kis 19/III. āndiz eīts eīniz ōdō. Juondijiks sāl vol amadōm tūntō jemanā V i g a n ā. Izand Volgans-ky nāgtiz bīldidi yī Suomō mā, yī mis vāntkijid vāga tienist. Tē - lāda jūs lāzō naistpuolist voitō kierdōt perinaist. Izand Erō manbrūk eīts kuorōks kiltiz jōv-dī lāldi. Jag vol ka sātōn B. Vīgant Irail, delegatōks līvōd Yō kymmōz aigast - pāva pāl. B. Vīgant rōkandiz sāl, ku mād naistpuoli-stōn um pydamōst vānadi muinist rau eimidi, rōkandōmōst lapstōks līvō ēma kiēdō, āb vo kārtāndō ydkōrdōst mā tyestō, lugōmōst jō-dī rāntidi. Līvōd nuordōm um nus-tamōst eīts. sieldōm nīn vāzōd allist pāl, siz ne tulbōd māgud pāl, kus pāvafikki pāistab. Volģō kultur tēd ydst yd tōvrōz. Peelinki.

Kuolka Sūr-Rānda kyla.

Piskiz mier naigast, Kuolka Vagar (Vana Kruog) jūst akkōs lāh riek lōh Nana-mōtsa, pits tul-milk riek kō, Sūr-randō, Vaid kyla puol, tu-lah Vana-Tāmst lagdō, kus nānt, aigastōd vond V a n a - T ā m s t kārānd. Mingiz 70-80 aigastō tā-giz, sāl vol vel āj paika pādōb -tēgald ruzud. Paldiz um veiz nei-ylzō astōm, ku sygzō tauvōdōks laintōd yī vana jel azum, yllō. Pierrō Krim suodō sāl adō rau-jellōnd, Bāik moizōd, pu smō peit-sōd umatō Vana-tāmstōl ānts pāl kāndā. No rāzin yd jōugō vōtiz vōimiz, puontiz mād ja jeluā, ja iz vo perimiestō, kis sāl tāks jellō, jelud lekstō ukkō ja kārānd kadiz jara. Veitō mōtsa pu Vana-Tāmstōld vol Amiks-Suo kārānd sie. kārānd vana azum pāl baron ōtiz ūd mōtsa kaits kārānd. -Siz Kuolka Frista perimiez sai mōtsa kaits amats jara. Baronōst tiedōt Amiks-suo jelud sadist kubbō il-va suoda āigiz, Letmā vālikō ūd pāls tiedōt jelud lekstō -tul ka-sō ukkō. Dumbōr ja ādāmāt kā-randōd Kuolka Sūr-rānda ka lek-āō tulsō ukkō.